

อยู่มาไม่นาน ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก (เพื่อน ดิส-
สทตฺตเถร) วัดพระเชตุพนฯ พระอาจารย์ของหลวงพ่อดปากน้ำ
ได้ขอร้องให้ท่านมาจำพรรษาที่วัดปากน้ำ ซึ่งในขณะนั้นไม่มี
เจ้าอาวาสปกครองวัด ท่านจำต้องรับเพราะไม่อยากขัดใจ
อาจารย์ของท่าน แต่ก็ตั้งใจว่าจะอยู่วัดปากน้ำเพียง ๓ เดือน
เมื่อท่านมาอยู่วัดปากน้ำแล้ว ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎกได้
แต่งตั้งสมณศักดิ์ให้ท่านเป็นพระครูสมุห์ฐานานุกรมของท่าน
และกำชับว่า “แผ่นดินไม่กลบหน้า อย่ากลับมา”

วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ เป็นพระอารามหลวงมาตั้งแต่
สมัยโบราณ ซึ่งนักโบราณคดีเชื่อว่า เป็นวัดเก่าสมัยกรุงศรี-

อยุธยาเป็นราชธานี เมื่อหลวงพ่อดำปางน้ำได้รับมอบหมายให้ไปรักษาการเจ้าอาวาสวัดนั้น วัดอยู่ในสภาพกึ่งวัดร้าง พระภิกษุสามเณรมักย่อหย่อนทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ

หลวงพ่อดำเดินทางจากวัดพระเชตุพนฯ โดยเรือยนต์หลวง ซึ่งกรมการศาสนาจัดถวายเพื่อเป็นเกียรติแก่พระอารามหลวง มีพระที่ติดตามมาจำพรรษาด้วย ๔ รูป และมีพระเถรานุเถระจากวัดพระเชตุพนฯ เดินทางมาส่ง ส่วนที่วัดปากน้ำนั้น ก็มีพระผู้ใหญ่ในละแวกใกล้เคียงพร้อมทั้งญาติโยมจำนวนมาก มารอต้อนรับคณะของท่าน

การปกครองดูแลวัดเป็นไปด้วยความยากลำบาก ทั้งพระภิกษุและชาวบ้านในถิ่นนั้น ส่วนมากไม่ยอมรับและต่อต้านท่าน ส่วนผู้ที่ยอมรับท่านก็มีเป็นส่วนน้อย พวกที่ต่อต้านได้ร่วมกันใส่ร้ายป้ายสีท่านต่างๆ นานา บางพวกเมื่อเมาแล้วก็เข้ามาอาละวาดในวัด บ้างก็คอยดักทำร้ายท่าน บางครั้งนักเลงอันธพาลก็เข้าไปหาเรื่องในขณะพระภิกษุกำลังประชุมกันอยู่ก็มี

เรื่องราวเกี่ยวกับนักเลงอันธพาลเข้าไปก่อวุ่นในวัดปากน้ำสมัยนั้นมีอยู่มากมาย เช่นครั้งหนึ่ง เมื่อเวลาประมาณสองทุ่ม หลวงพ่อดำท่านทำศาสนกิจเสร็จแล้วก็ออกมาจากศาลาจะกลับกุฏิ คนร้ายได้ใช้อาวุธปืนยิงท่าน ถูกจีวรทะลุ ๒ รู

และยิงนายพร้อมผู้เป็นอุปัฏฐากจนบาดเจ็บ แต่หลวงพ่อก็ไม่เป็นอะไร เหตุการณ์เหล่านี้ท่านถือว่าเป็นการเพิ่มพูนบารมีให้แก่ท่าน ท่านมีคติว่า “พระเราต้องไม่สู้ ต้องไม่หนี ชะนะทุกที”

นอกจากพวกอันธพาลแล้ว เด็กๆ แลวนั้นก็เป็นอีกพวกหนึ่งที่เข้ามาก่อความเดือดร้อนรำคาญในวัดปากน้ำด้วยเช่นกัน เพราะเหตุที่เด็กเหล่านั้นไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนจึงมาเที่ยวเล่นเอะอะในวัดและยิงนกเล่น ครั้นจะว่ากล่าวตักเตือนหรือลงโทษ ก็จะทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกับพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กๆ ซึ่งในช่วงนั้นยังไม่ค่อยมีใครศรัทธาหลวงพ่อกัน

หลวงพ่อดำเนินการแก้ปัญหาและอุปสรรคนานาประการในขณะเดียวกันท่านก็เร่งพัฒนาวัดในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกวาดขันให้พระภิกษุสามเณรศึกษาและปฏิบัติธรรม รวมทั้งเปิดอบรมธรรมปฏิบัติให้แก่ประชาชนทั่วไปด้วย ซึ่งช่วงแรกๆ ชาวบ้านที่มาศึกษาปฏิบัติธรรมส่วนมากมาจากต่างถิ่นต่างตำบล ส่วนในละแวกใกล้เคียงนั้นเป็นส่วนน้อย

ครั้งหนึ่งหลวงพ่อบรรยายว่า “เด็กๆ ที่ได้รับการศึกษาเป็นคนรกราก มาเที่ยวรังแกวัด ต่อไปก็กลายเป็นพาล” หลังจากนั้นไม่นานท่านจึงตั้งโรงเรียนขึ้นในวัด โดยท่านจัดหาทุนเอง ปรากฏว่ามีผู้บริจาคทุนเพื่อการนี้เป็นจำนวนมาก จนกระทั่ง

จากนักเรียนจำนวนสิบก็เพิ่มเป็นจำนวนร้อย จนถึงสามร้อย เศษได้รับการศึกษาโดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนใดๆ ทั้งสิ้น ผู้ปกครองของเด็กๆ เริ่มเห็นบุญคุณท่าน ความสัมพันธ์กับชาวบ้านรอบวัดจึงดีขึ้นตามลำดับ

ต่อมาภายหลัง เมื่อทางราชการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา และได้จัดสร้างโรงเรียนได้ทั่วถึงแล้ว ในที่สุดก็ได้ยุติกิจการโรงเรียนสำหรับเด็กๆ นั้น แล้วได้เริ่มจัดการศึกษานักธรรมและบาลีขึ้น ทำให้พระภิกษุสามเณรในย่านนั้นไม่ต้องลำบากในการเดินทางไปศึกษายังสำนักต่างๆ ซึ่งอยู่ไกล

เมื่อการเรียนการสอนที่วัดปากน้ำมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ จำนวนพระภิกษุสามเณรเริ่มมากขึ้น ความไม่สะดวกในเรื่องอาหารการขบฉันก็ติดตามมา หลวงพ่อท่านแก้ปัญหาด้วยการตั้งโรงครัวขึ้นเลี้ยงพระภิกษุสามเณรทั้งวัด ตามความตั้งใจที่มีมาแต่เดิม โดยในระยะแรก ท่านได้ให้โยมพี่สาวนำข้าวสารมาจากบ้านที่สองพี่น้อง ทุกๆ เดือน ซึ่งต้องใช้ข้าวสารเดือนละ ๑๕ ถึงเศษ และต้องจ่ายค่าอาหารเดือนละมากกว่า ๑๕๐ บาท

โรงครัวที่ท่านตั้งขึ้นมานี้เริ่มตั้งแต่ท่านมาอยู่วัดปากน้ำได้ไม่นาน ช่วงนั้นมีพระภิกษุสามเณรประมาณ ๒๐-๓๐ รูป

จนกระทั่งถึงวันที่ท่านมรณภาพ มีพระภิกษุสามเณรกว่า ๕๐๐ รูป นับเป็นเวลากว่า ๔๐ ปี (และยังคงดำเนินการมาจนถึงทุกวันนี้)

นอกจากการตั้งโรงครัวในวัดแล้ว สิ่งที่ท่านปรารถนาว่า จะต้องสร้างให้ได้คืออาคารเรียนถาวรขนาดใหญ่ รับนักเรียนได้เป็นพันคน ท่านปรารถนาอยู่นานไม่น้อยกว่า ๒๐ ปี ในที่สุดเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๙๓ ท่านก็ได้สร้างตึก ๓ ชั้นขนาดกว้าง ๑๐.๕ เมตร ยาว ๕๙ เมตร เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ชั้นบนเปิดเป็นห้องโถงสำหรับการเจริญสมาธิภาวนา สองชั้นล่างใช้เป็นห้องเรียนพระปริยัติธรรม แต่ละห้องตกแต่งอย่างดี ติดพัดลมและอุปกรณ์ที่ทันสมัยครบถ้วน

และนอกจากเป็นสถานที่ศึกษาพระปริยัติธรรมของสำนักเรียนวัดปากน้ำแล้ว อาคารหลังนี้ยังเป็นสนามสอบของพระนวกะและสอบธรรมสนามหลวงประจำปีของพระภิกษุสามเณรเขตภาษีเจริญและเขตหนองแขมอีกด้วย อาคารหลังนี้ใช้งบประมาณทั้งหมด ๒,๕๙๔,๑๐๐.๓๙ บาท นับเป็นอาคารที่ทันสมัยมากในยุคนั้น และในงานวางศิลาฤกษ์อาคารหลังนี้ฯพณฯ จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ได้ให้เกียรติมาเป็นประธานในงานนี้ด้วย

หลวงพ่от่านสนับสนุนทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ ใครไม่ศึกษาไม่ปฏิบัติก็ให้ทำหน้าที่บริหารงานในวัดโดยไม่ให้อยู่เปล่าในด้านปริยัตินั้น เมื่อมีผู้มาศึกษามากขึ้นในที่สุดก็ได้รับการยกฐานะให้เป็นสำนักเรียนโดยตรง และสำนักเรียนของวัดปากน้ำนี้ ก็เจริญรุ่งเรืองขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะท่านคอยส่งเสริมและเอาใจใส่ในเรื่องการศึกษาของพระเณรอยู่เสมอ พระเณรที่สอบผ่านบาลีชั้นใดก็ตาม ท่านจะกล่าวชมเชยทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทั้งยังจัดหารางวัลให้เป็นกำลังใจอีกด้วย ท่านกล่าวอยู่เสมอว่า **“การศึกษานั้นเปลี่ยนชีวิตผู้ศึกษาให้สูงกว่าพื้นเดิม คนที่มีการศึกษาจะได้อะไรดีกว่า ประณีตกว่า ผู้อื่น คนมีวิชาเท่ากับได้สมบัติจักรพรรดิ ใช้ไม่หมด”** เมื่องานเริ่มดำเนินไปได้ด้วยดี หลวงพ่от่านได้มอบหมายให้ศิษย์ที่เป็นเปรียญดำเนินการต่อไป ส่วนท่านเองนั้นมุ่งมั่นไปในการเจริญภาวนา

การเจริญภาวนาและอบรมธรรมปฏิบัตินั้นเป็นงานใหญ่ในชีวิตของท่าน เมื่อท่านเปิดสอนเจริญภาวนาที่วัดปากน้ำตั้งแต่ต้นนั้น มีผู้สนใจเข้าศึกษาปฏิบัติธรรมกับท่านเป็นจำนวนมากทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ยิ่งมีผู้ปฏิบัติธรรมมากขึ้นเท่าไรท่านยิ่งปลื้มใจ ท่านได้ปฏิญาณในพระอุโบสถเมื่อครั้งแรกที่มาปกครองวัดปากน้ำว่า **“บรรพชิตที่ยังไม่มาขอให้มา ที่มา**

แล้วขอให้อยู่เป็นสุข” เมื่อใครพูดถึงจำนวนพระเณรวัดปากน้ำว่ามีมากเกินไปท่านจะดีใจ หัวเราะแล้วพูดว่า “เห็นคุณพระพุทธศาสนาไหมล่ะ” ท่านไม่กลัวว่าจะเลี้ยวไม่ไหว มีแต่พูดว่า “ไหวซิน่า”

เมื่อท่านอบรมธรรมปฏิบัติจนแพร่หลายออกไปในสมัยนั้น คำว่า “ธรรมกาย” เป็นคำที่แปลกหูผู้คนเป็นอันมาก บางพวกจึงได้ยกเอาคำนี้มากล่าวเสียดสี กล่าวโจมตีด้วยหวังจะให้ผู้ที่สนใจศึกษาวิชาธรรมกาย คลายความศรัทธาลงไป ผู้ที่ไม่รู้ไม่ได้พิจารณา ก็เหมาเอาว่าหลวงพ่อดปากน้ำบัญญัติขึ้นใช้เอง บ้างก็ว่าท่านอวดอุตริมนุสสธรรม บางคนถึงกับกล่าวว่าใครอยากเป็นอสุรกายก็ให้ไปเรียนธรรมกายที่วัดปากน้ำ ข้อวิพากษ์วิจารณ์เหล่านั้นหลวงพ่อบ้านยิ้มรับ และกล่าวว่า “น่าสงสาร พูดไปอย่างไรภูมิ ไม่มีที่มาเขาจะบัญญัติขึ้นได้อย่างไร เป็นถ้อยคำของคนเซอะ” หลวงพ่อบ้านไม่ครั้นคร้ามต่ออุปสรรคใดๆ ท่านถือคติว่า “ดอกไม้ที่หอมไม่ต้องเอาน้ำหอมมาพรมก็หอมเอง ใครจะห้ามไม่ได้ ชากศพไม่ต้องเอาของเหม็นมาละเลงใส่ชากศพก็ต้องแสดงกลิ่นศพให้ปรากฏปิดกันไม่ได้”

คราวหนึ่งท่านพูดกับสมเด็จพระวันรัต วัดพระเชตุพนฯ เกี่ยวกับการถูกโจมตีเรื่องธรรมกายว่า “คนเช่นเราใช้จะไร

เสียซึ่งปัญญา ชั่วก็รู้ ดีก็เห็น เราจะฆ่าตัวเองเพราะความ
ปรารถนาลามกทำไม ที่เขาพูดว่าเราอย่างนั้น บางคนคงจะ
ไม่รู้จักคำว่าธรรมกาย มีอยู่ที่ไหนหมายเอาใคร เขาอาศัย
ความไม่รู้มาว่าเราผู้ตั้งใจปฏิบัติชอบ เมื่อผู้ไม่รู้ติเตียนเราความ
ไม่รู้ของเขาจะลบล้างสังขารของพระพุทธศาสนาได้อย่างไร
ถ้าจะลบก็ลบได้เพียงชั่วคราว ไม่ช้าดวงแก้วของพระพุทธ-
ศาสนาก็จะเปล่งรัศมีให้ผู้มีปัญญาเห็นด้วยสายตาของตนเอง
การที่เขาเข้าไปพูดเช่นนั้นเป็นผลแห่งการปฏิบัติที่เราได้กระ-
ทำกันอยู่ แสดงให้เห็นว่า คณะวัดปากน้ำไม่ได้กินแล้วนอน
เป็นสำนักที่เคร่งครัดในการปฏิบัติธรรม การพูดของเขาเท่ากับ
เอาสำนักไปเผยแพร่ ดีเสียว่าการโฆษณาทางหนังสือพิมพ์
เพราะการที่เขาเข้าไปพูดนั้นเป็นการกระทำของผู้พูดเอง เรา
ไม่ได้จ้างไม่ได้วานใคร เมื่อพูดทางไม่ดีก็ต้องมีคนพูดทางดีได้
เหมือนกัน ธรรมะจะต้องชนะอธรรมเสมอ เราไม่เดือดร้อน
ใจ เพราะธรรมกายของพระพุทธศาสนาเป็นของแท้ ไม่ใช่
ของเก๋หรือของเทียม ธรรมกายจะปรากฏเป็นของจริงแก่ผู้
เข้าถึงธรรม เรื่องอย่างนี้เราไม่หวั่น เราเชื่อในคุณพระพุทธ-
ศาสนา”